

„Filosofinių metodų taikymas pradinio ugdymo pamokose“

dr. Sigita Šilingaitė
Vytauto Didžiojo universitetas
Filosofijos ir etikos
mokytoja ekspertė

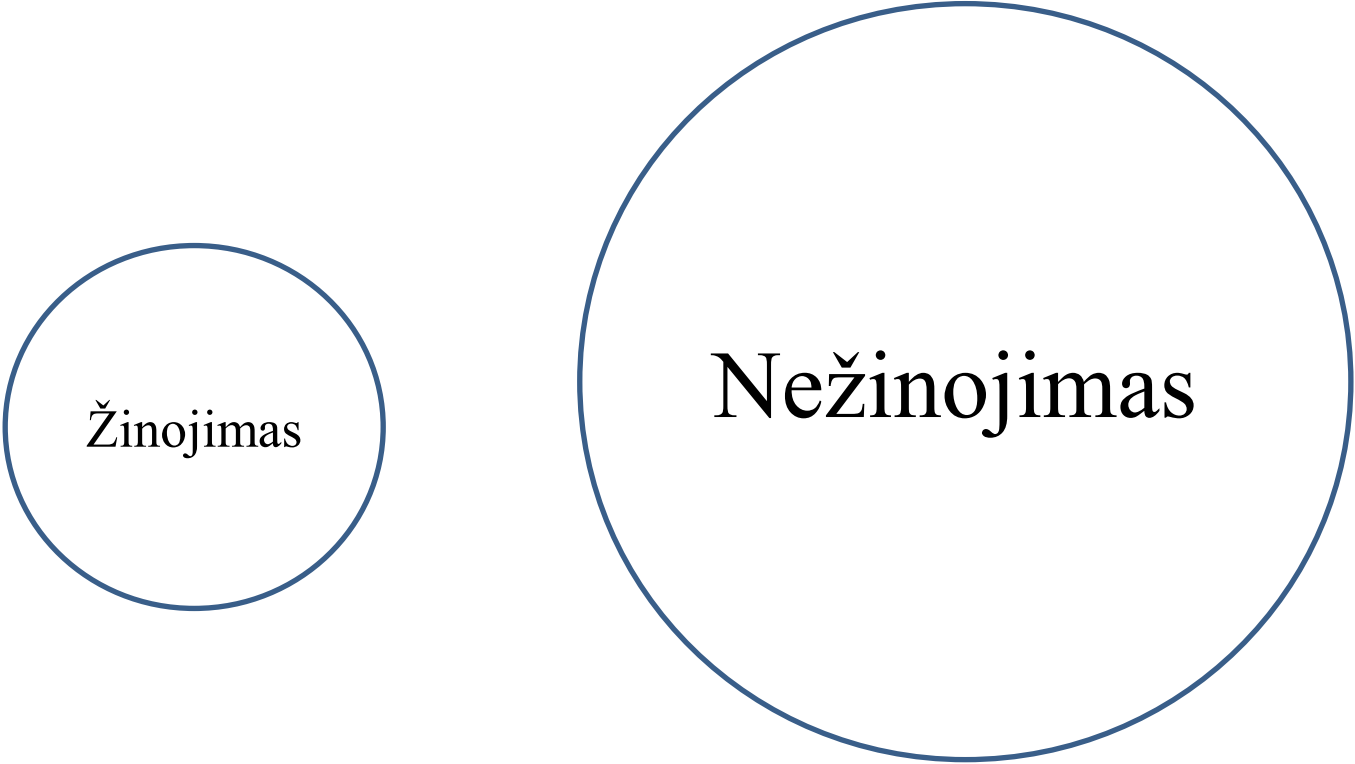

Seminare bus ieškoma atsakymų į šiuos klausimus:

- Kodėl svarbu integruoti filosofiją į pradinių klasių ugdymo programą?
- Kaip praktiškai pritaikyti filosofinį mąstymą ugdančius metodus savo pamokose?
- Kaip vertinti? Kokia refleksijos svarba? Kokias refleksijos formas taikyti?

Prasmės klausimas

- Mokiniai drąsiai kelia prasmės klausimą, o kam man reikia mokytis vieno ar kito dalyko? Dažnai jie yra įsitikinę, kad jiems tų žinių nereikės.
- Kaip įveikti šią kliūtį, kad mokiniai norėtų gilintis, suprasti, kelti klausimus?

Žinojimas

Nežinojimas

Kodėl svarbu nebijoti nežinoti?

Mokymo pradžia – drąsa nežinoti, svarbu suprasti pasaulį kaip kupiną dar nepažintų dalykų, apie kuriuos galima kelti daug klausimų, smalsauti, trokšti sužinoti, juos pažinti.

Kaip atsakytumėte į klausimus:

Ko jūs mokote mokinius?

Ar mokytojas yra kūrėjas?

Probleminio klausimo išsikėlimas

- Klausimas, kuris nuvestų į tyrinėjimus. Pavyzdžiui, kaip išmatuoti laimę? Ar žmogus pasaulyje galėtų išgyventi vienas? Ar įmanoma sustabdyti klimato kaitą? Kiek kartų galime panaudoti tą patį daiktą skirtingose situacijose (tvarumas)? Iš ko susideda žmogaus laimė? Ar galima dovanoti gyvūną?
- Verta kauptis sąrašą probleminių klausimų.
- Situacijų analizė, integracija su kitais mokomaisiais dalykais.
- Kokių dar probleminių klausimų galėtume sugalvoti?

Probleminio klausimo išsikėlimas

- Jei probleminis klausimas labai platus, tai gali vesti į projektinę veiklą, kurioje bus tyrinėjamas pasirinktas fenomenas.
- Projektinė veikla – ilgiau trunkanti projektinė veikla galėtų apimti daugiau kompetencijų, gal net keletą probleminių klausimų arba vieną didelę tiriamą problemą.
- Pavyzdys – socialinės kavinės kūrimas.

Kas yra socialinė kavinė, kuo ji skiriasi nuo paprastos kavinės?

Kertiniai ugdymo proceso aspektai

Dėstant bet kurį dalyką svarbu pradėti nuo kertinių įgūdžių lavinimo:

Kelti klausimus;

Mokytis stebėti;

Mokytis klausyti;

Pasirinkti ir argumentuoti;

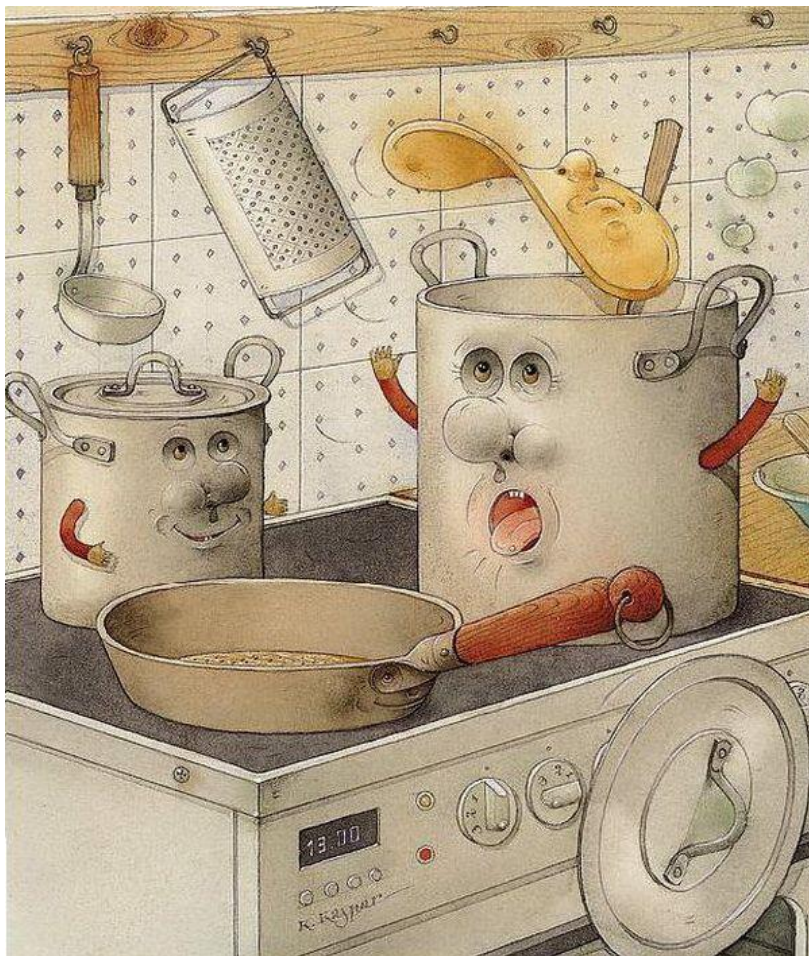
Mokytis apžvelgti tyrinėjamą fenomeną iš įvairių perspektyvų;

Mokytis reflektuoti (Kaip tyrinėjamas reiškiny susijęs su mano patirtimi?)

Klausimų svarba

- Kiekviename dalyke svarbu kelti klausimus ne tik apie ką yra šis mokslas, bet ir kaip šis mokslas susijęs su kitais mokslais, kokia prasmė mokytis ir pan.
- Rekomenduojama padrąsinti mokinius kelti klausimus, kur prireiks įvairių dalykų, kurių moko mokykloje, kaip viskas susiję?
- Rekomenduojama palaikyti nuolatinį dialogą apie mokymosi prasmę, apie pažinimo svarbą.
- Rekomenduojama kalbėti su mokiniiais apie tai, kad mokomės apie tą patį pasaulį iš skirtingų perspektyvų.
- Kitos rekomenduojamos pokalbių temos: atradimai, bandymai, kurie pavyksta ir nepavyksta, nuolatinis dalykų permąstymas, nesibaigiantis mokymosi procesas. Jei norime gerų rezultatų, turėtume nebijoti leisti į procesus, patirti nuolatinę kaitą.

Svarbu kelti klausimus!

Autorius dail. Kęstutis Kasparavičius

Mažieji Sokratai

Užduotis: Kokį klausimą užduotum savo klasės draugui, -ei, ar gali kiekvienam klasės draugui sugalvoti po skirtingą klausimą?

Ar gali nupiešti klausimą?

Ar gali klausimą užkoduoti įvairiais ženklais (rebusas)?

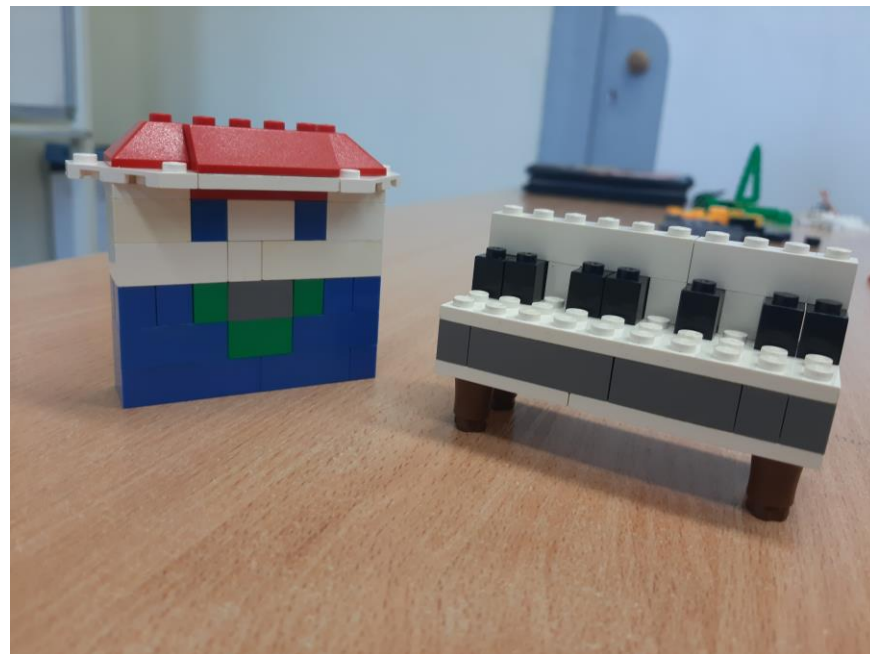
Kaip apibūdinti save?

Kaip atsakyti į klausimą - kas aš esu?

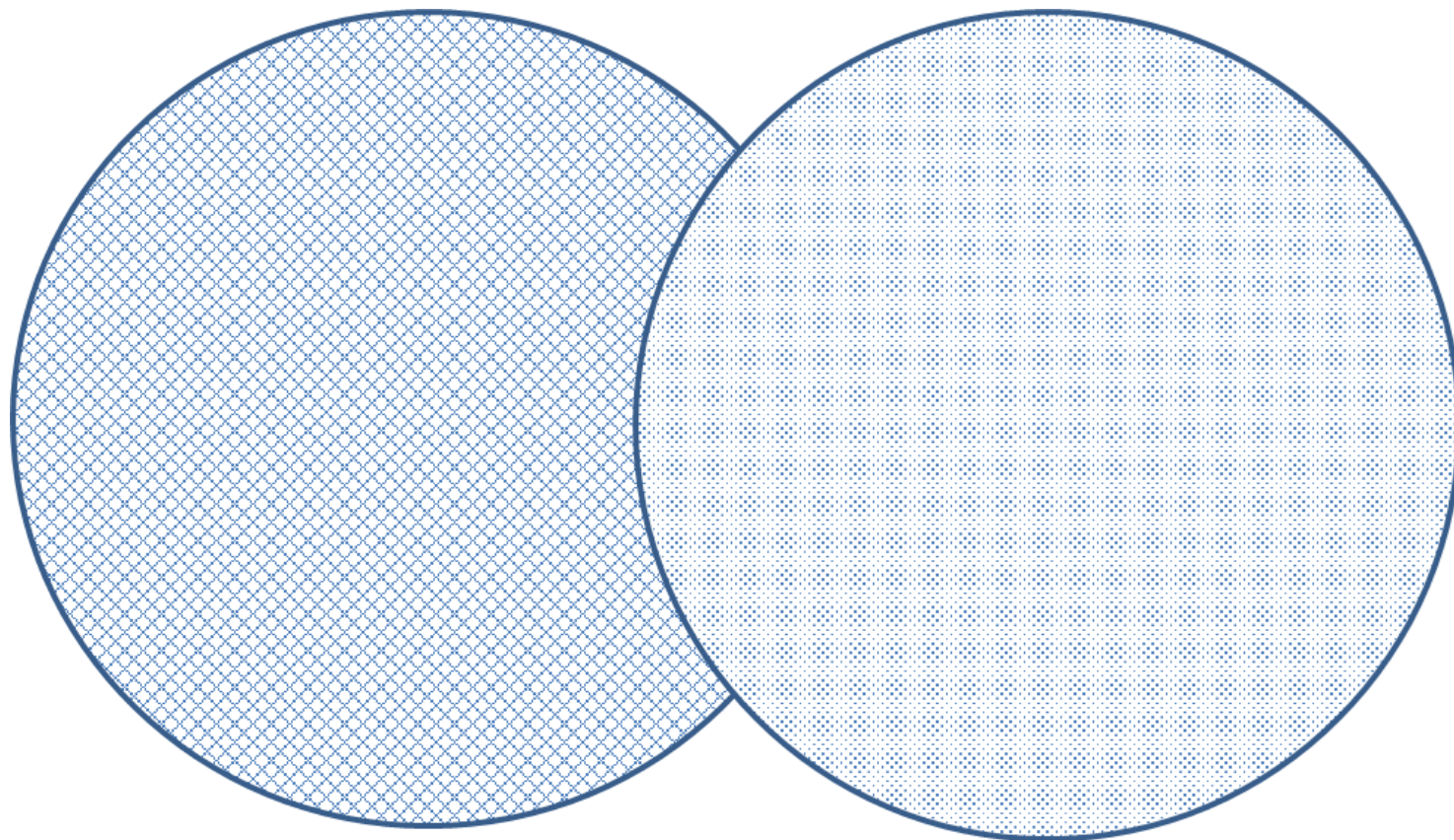
Užduotis: sudaryti minčių žemėlapią tema „Kas aš esu“? Kokie mano pamėgiai, koks mano charakteris, kokie mano santykiai su kitais žmonėmis, koks mano santykis su gamta ir pan.

Užduotis: Nupiešk savo vidinį žemėlapią!

Kaip apibūdinti save: konstruoju iš detalių

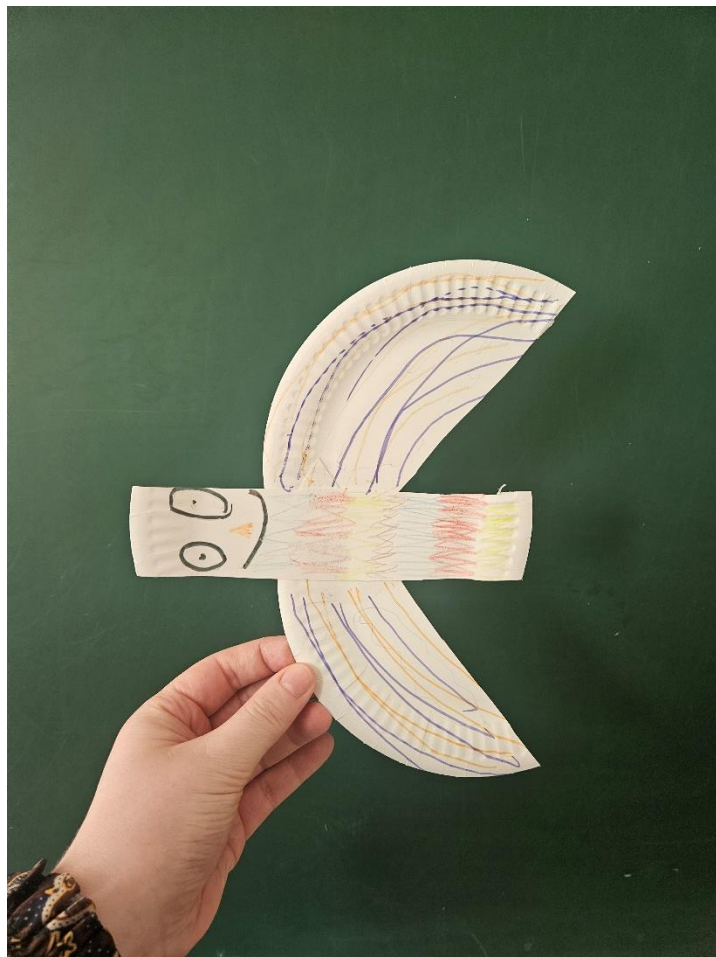
Kuo mes panašūs, o kuo skirtingi?

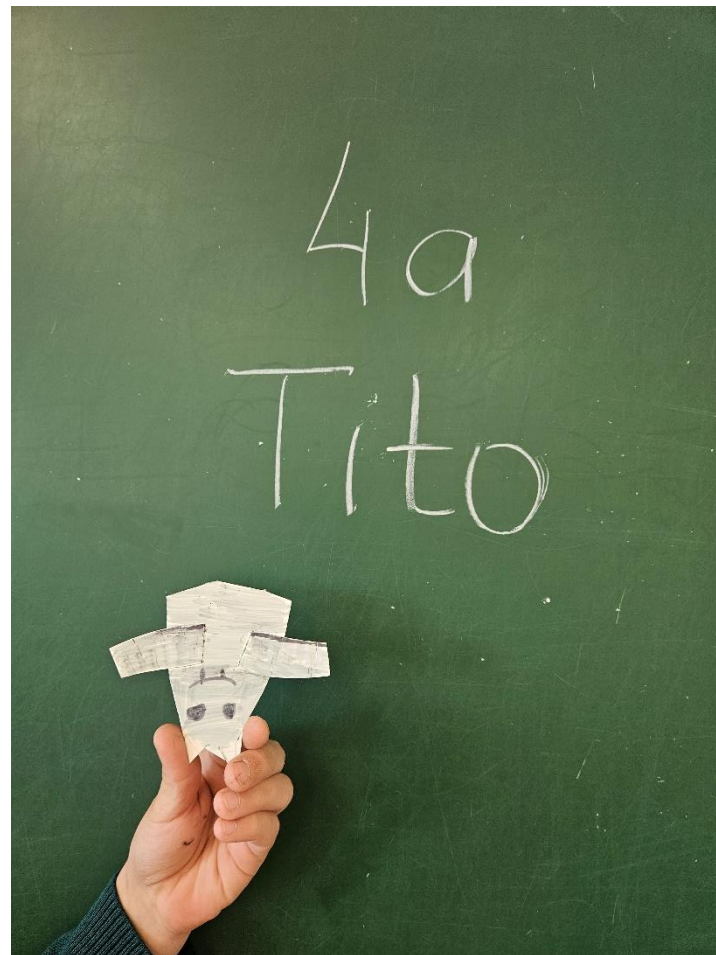
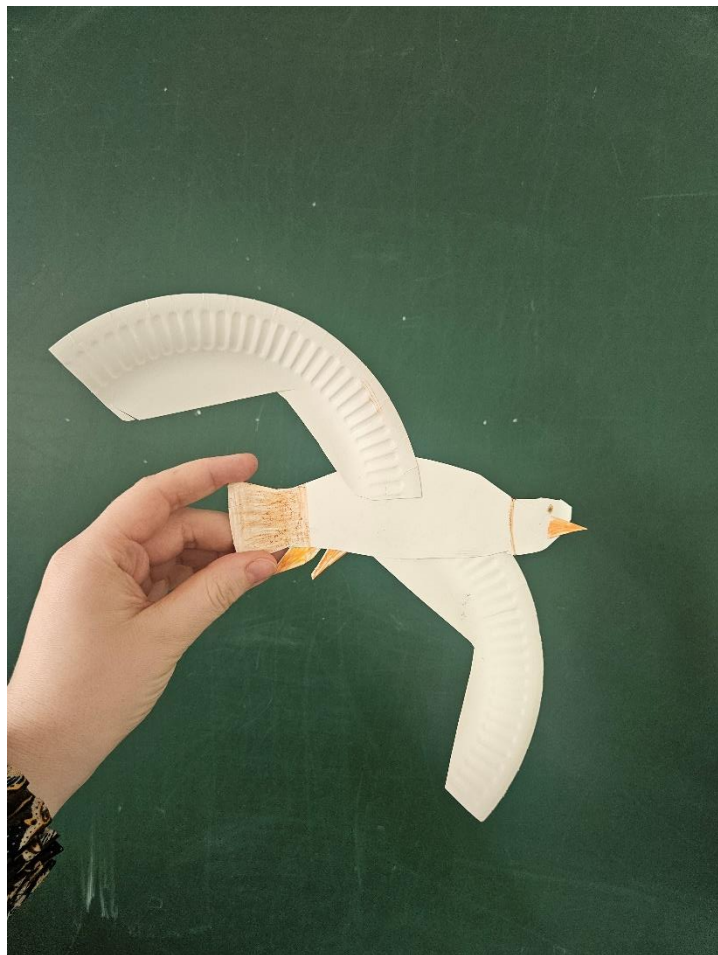
Kodėl svarbi įvairovė?

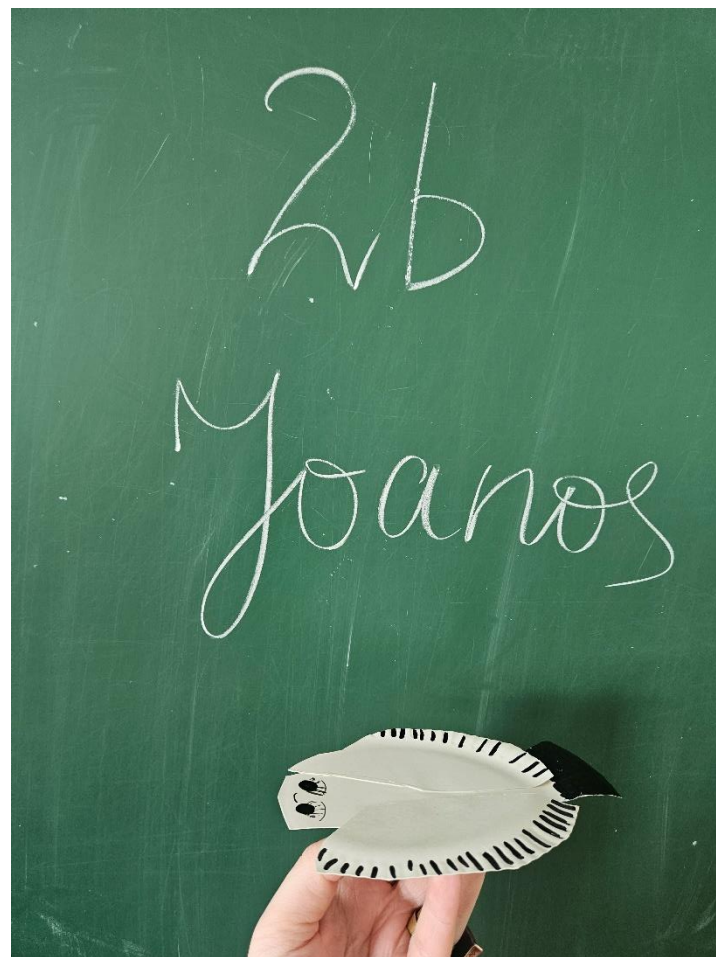
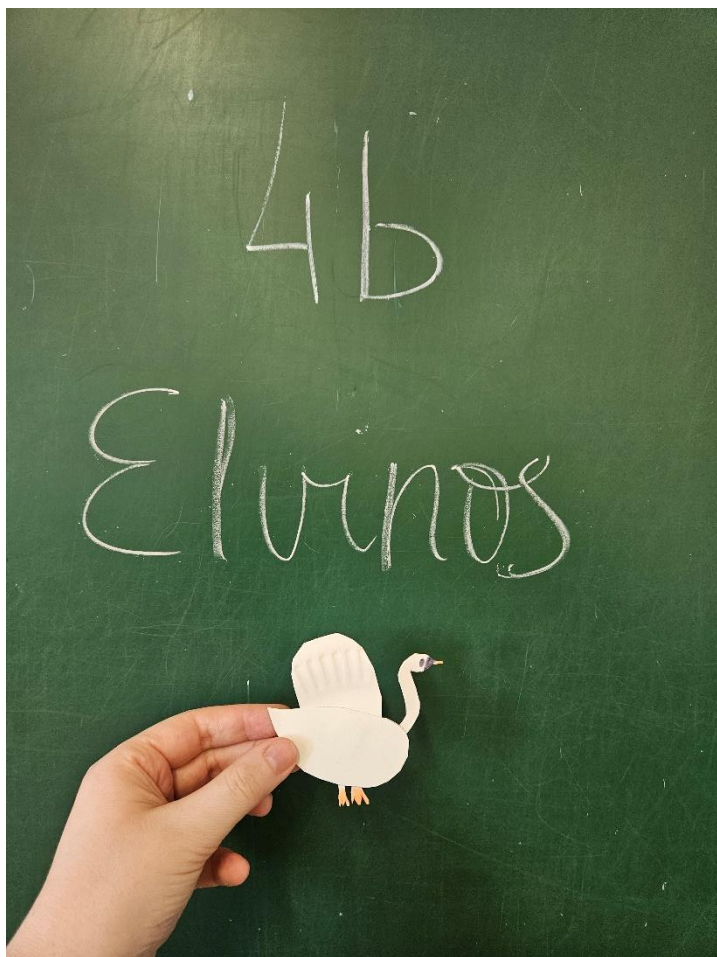
Kodėl svarbi įvairovė?

Kodėl svarbi įvairovė?

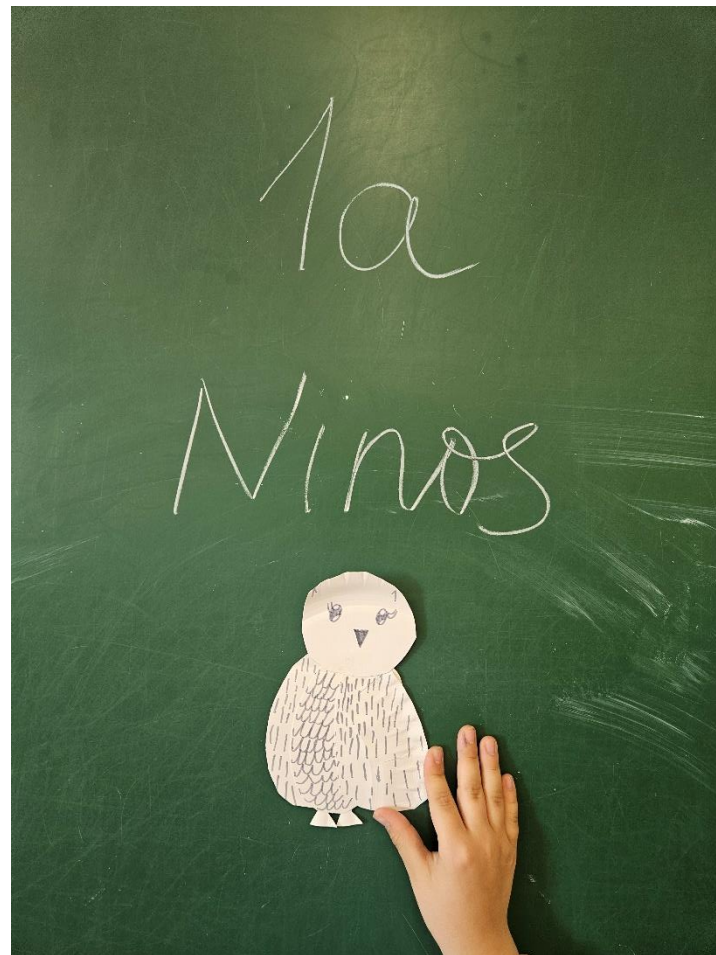
Kodēl svarbi ģvairovē?

Kodēl svarbi ģvairovē?

Kodēl svarbi ģvairovē?

Mokytis stebėti

Užduotis: apsidairyk aplink, ko niekada nepastebėjai savo klasėje? Atkreipk dėmesį į:
detales
spalvas
vaizdą pro langą
ir t.t.

Užduotis: mokiniai išsitraukia lapelius, kuriuose yra užrašyta ką jie 5 minutes stebės: ką girdi, ką užuodžia, ką mato pro langą, kaip jaučiasi ir pan. Ar galima tai užrašyti keliais sakiniais? Nupiešti? Papasakoti? Nufotografuoti?

Pasirinkti ir argumentuoti

- **Kitas žingsnis – mokytis pasirinkti ir argumentuoti.** Šiam įgūdžiui formuoti puikiai tiks ne tik pasirinkimo reikalaujančių situacijų kūrimas, bet ir paveikslėlių pasirinkimas įvairiomis temomis.
- Kitoje skaidrėje pateiktas pavyzdys, kuriame mokiniai paprašomi pasirinkti kuris paveikslėlis atitinka jų nuotaiką. Pasirinkimą prašoma argumentuoti.
- Užduotį rekomenduojama sunkinti pagal mokinių gebėjimus bei amžių.

Pasirinkti ir argumentuoti

Mokytis klausyti

- Klausymosi minutė: klausant muzikinį kūrinį pasakyti kokius instrumentus girdi.
- Ar girdžiu ką man kitas žmogus nori pasakyti: „Sugedęs telefonas“.
- Pristatyti draugo mintį.
- Ar galima išgirsti tylą?

Mokytis spręsti problemą

Kitas žingsnis – mokytis spręsti problemą.

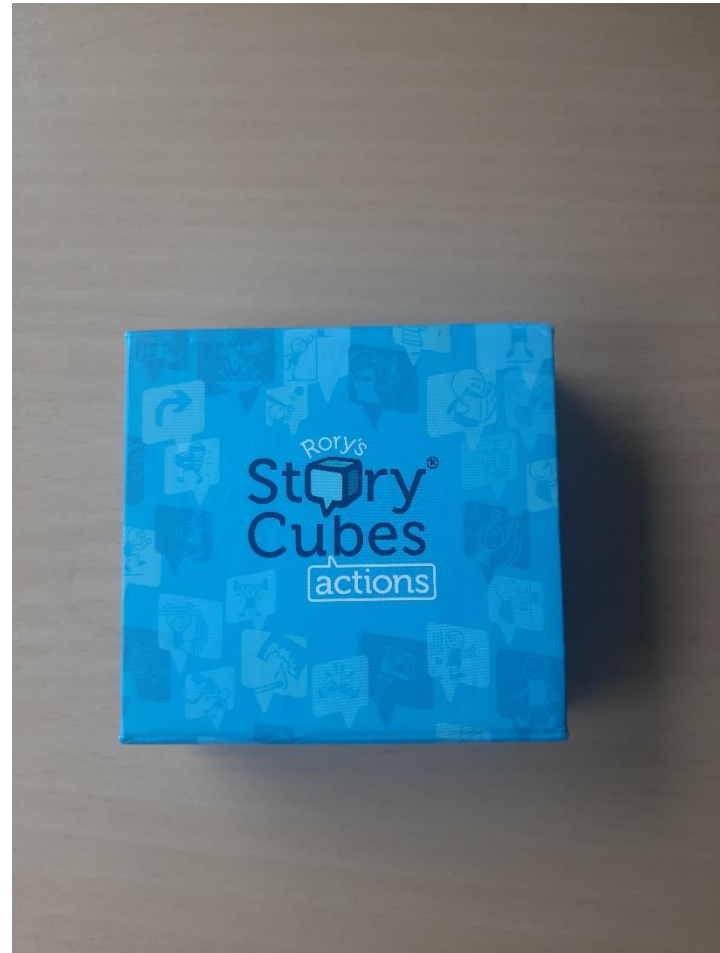
Rekomenduojama su mokiniais aptarti:

- Kodėl svarbu problemą ištyrinėti iš įvairių perspektyvų?
- Gal problema gali turėti savo simbolį?
- Ar galime „apeiti“ aplink problemą, pažvelgti ją iš visų perspektyvų?
- Atlikti apklausą (apklausti klasės draugus, kitų klasių mokinius, mokytojus, šeimos narius), tyrinėti problemą. Kaip kiti spręstų šią problemą?
- 6 kepurų metodo taikymas (padeda pažvelgti į problemą iš įvairių perspektyvų).

Kalbiniai žaidimai

- Sugalvoti naujus žodžius;
- Nubraižyti kuo didesnę asociacijų žemėlapi vienam žodžiui;
- Sugalvoti savo klasės kalbą (pasisveikinimą, keletą frazių);
- Apibūdinti žodį kitais žodžiais;
- Kurti istorijas (kiekvienas mokiny, -ė pratęsia istoriją savo sugalvotu žodžiu ar sakiniu.

Istorijų pasakojimas

Kokiais žodžiais apibūdiname įspūdį?

Užduotis: apibūdinti meno kūrinį (paveikslą, dainą, spektaklį, šokį, filmą, knygą ir pan.) nenaudojant žodžių patiko/nepatiko. Kokiais žodžiais galima išreikšti savo įspūdį, nuostabą, nusivylimą?

- Nustebino?
- Nuvylė?
- Sužavėjo?
- Kažką priminė?
- Pakerėjo spalvos? muzika? detalės?

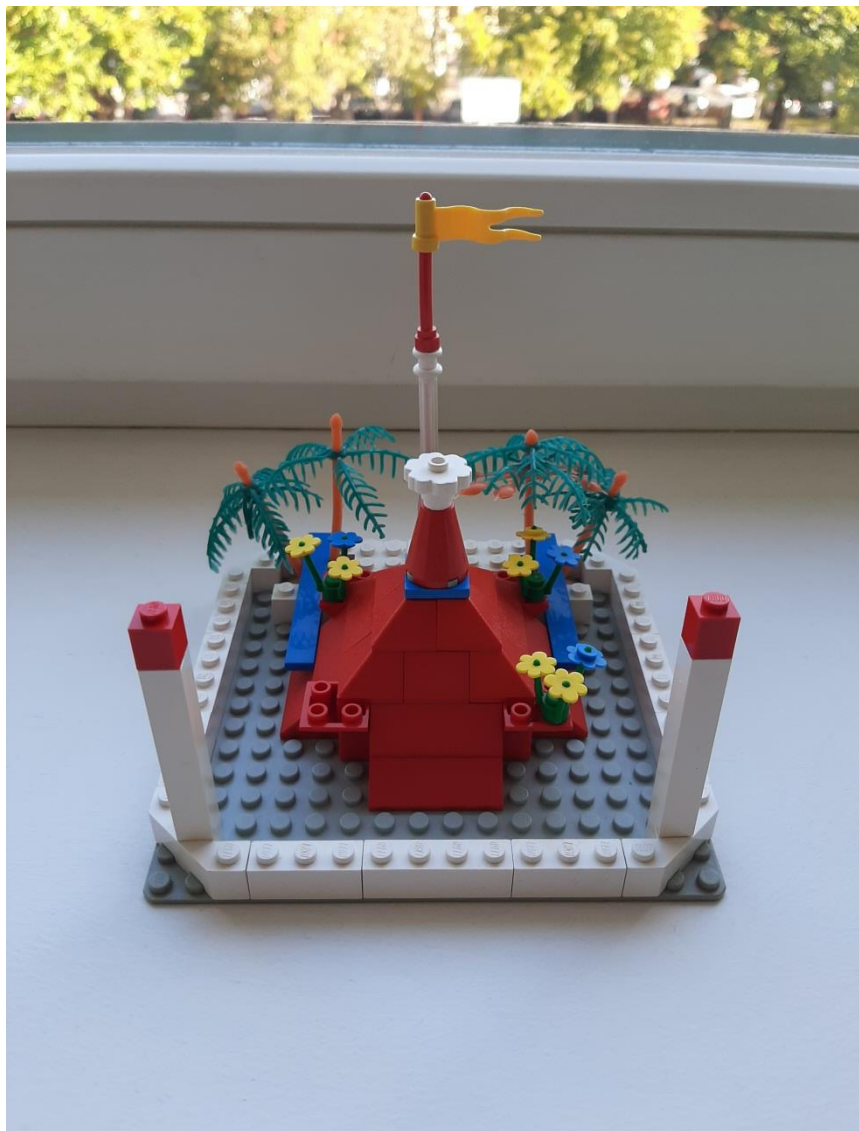
Kūrimas iš detalių: “Pagaliau penktadienis“!

Kūrimas iš detalių: „Jaučiuosi pavargusi“

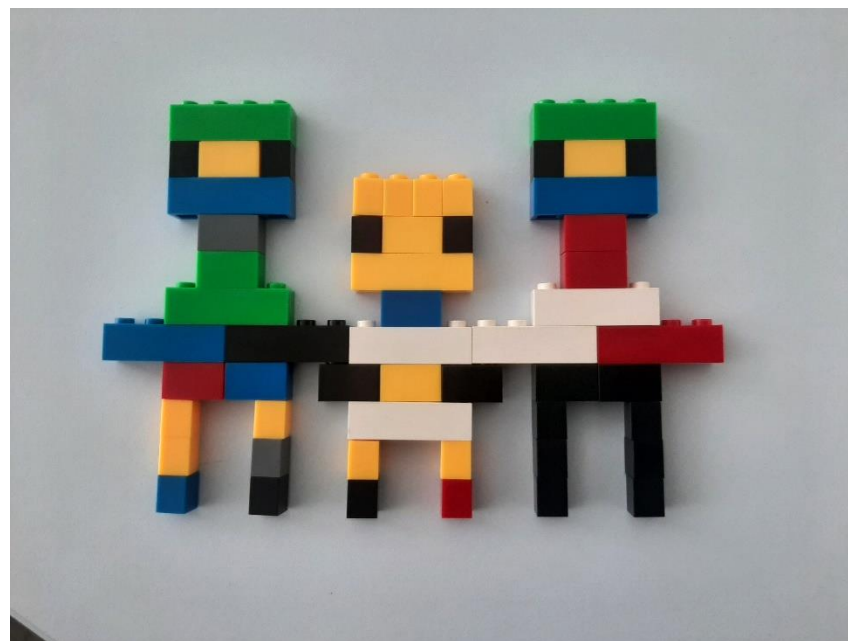
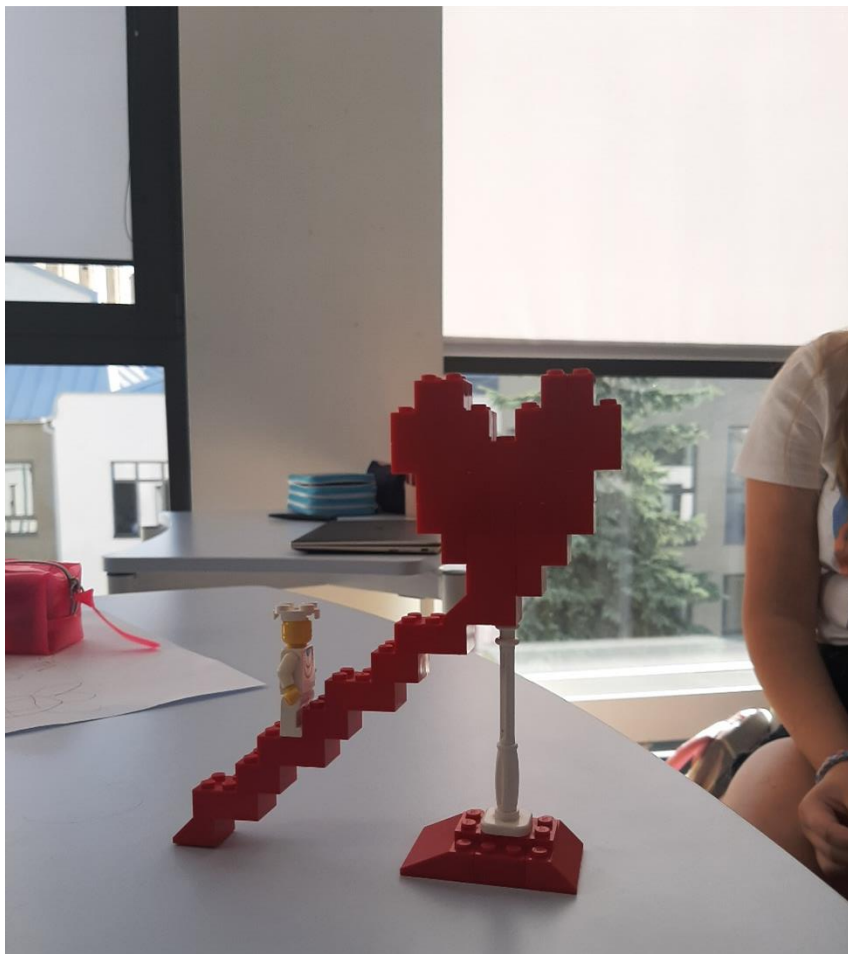
Kūrimas iš detalių: „Draugystės piramidė“

Kūrimas iš detalių: „Kūrybiškumas“

Kokia yra žmogaus *supergalia*?

Ką dar galima sudėti iš detalių?

- Jausmus, mintis, savo būseną (galima naudoti kaip refleksijos formą);
- Abstrakčius dalykus: laimę, liūdesį, kantrybę, meilę, kas pasaulyje svarbiausia;
- Būdo savybes;
- Svajonių pasaulį;
- Problemą;
- Ar galima sudėti klausimą?

Kitų žaidimų pritaikymas: Dixit stalo žaidimo kortelės

Kitų žaidimų pritaikymas: Dixit stalo žaidimo kortelės

Empatijos svarba: ar galiu įsijausti į kitą žmogų?

Kaip jaučiasi žmogus, kuris nemato?

Pratimas: šaliku užsirišus akis imti atsitiktines spalvas ir piešti svajonę/jūrą/prisiminimą/žmogų/gyvūną ir pan.

Labai svarbi refleksija: kaip jauteisi nematydamas, -a ką pieši? Kaip jauteisi negalėdamas, -a pasirinkti spalvos?

Empatijos svarba: ar galiu įsijausti į gyvūną?

Užduotis: Kokioje aplinkoje norėtų gyventi įvairūs gyvūnai? Jei gyvūnai gyvena ne savo natūralioje aplinkoje, o zoologijos sode, kokias sąlygas jam reikėtų sukurti, kad gyvūnas jaustųsi patogiai?

Nupiešk/sudėliok/aprašyk/papasakok kaip turėtų atrodyti įvairių laukinių gyvūnų gyvenamoji aplinka.

Empatijos svarba: ar galiu įsijausti į literatūrinį herojų?

Užduotis: perskaičius knygą (užduotį galima atlikti ir knygos skaitymo procese) išsirink vieną knygos herojų ir sukurk jo dienotvarkę, pagalvok ką jis veikė visą dieną. Naudok jau žinomas personažo savybes, detales, veiklas.

8:00-10:00

10:00-12:00

12:00-14:00

...

Perkeltinės prasmės

Užduotis: Kaip suprasti pasakymus, kuriuose užslėpta perkeltinė prasmė?

- Turi auksinę galvą;
- Pigiau grybo;
- Nekask kitam duobės, nes pats įkrisi;
- Rytas už vakarą protingesnis.

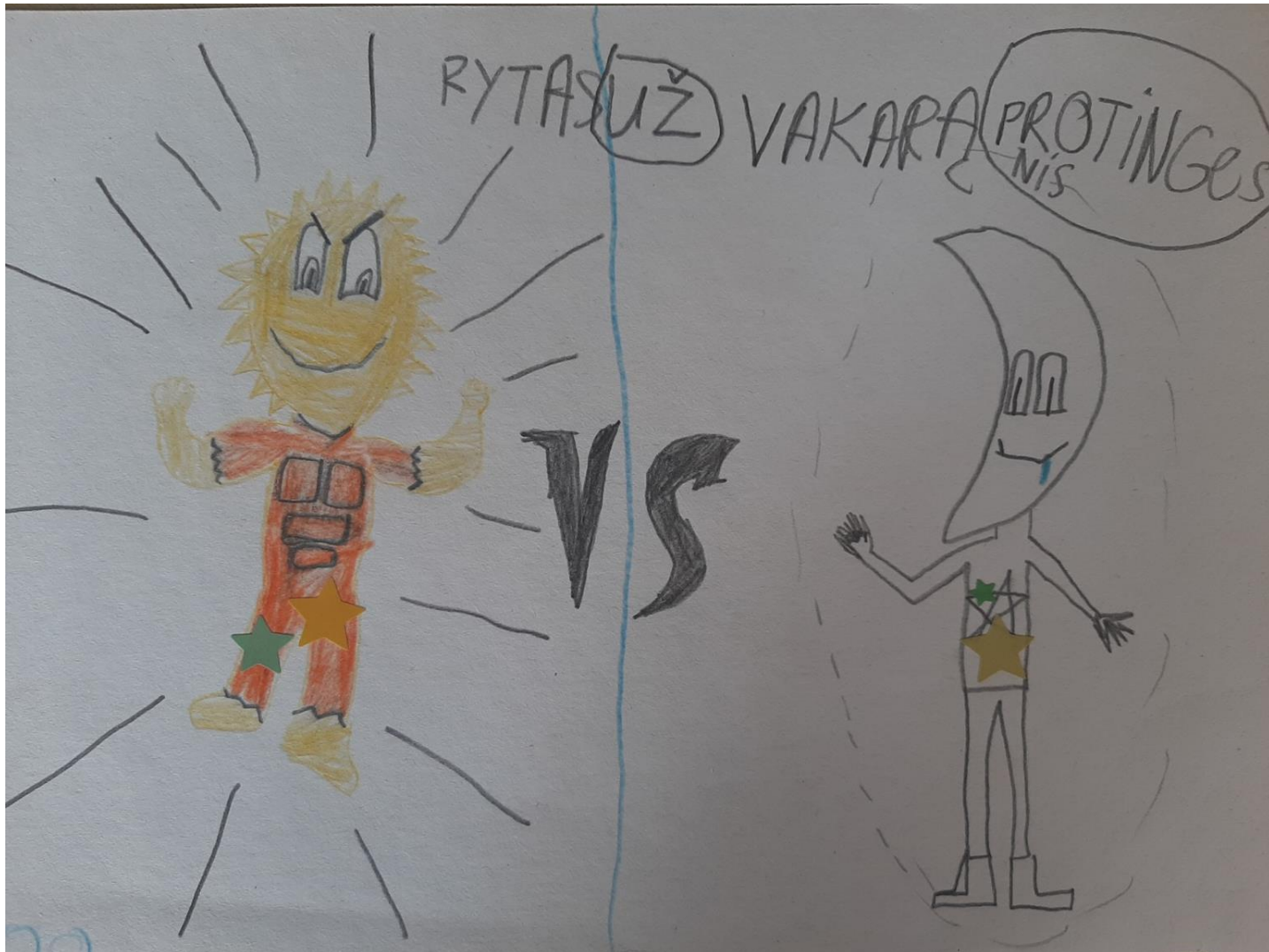
Kaip šiuos posakius paaiškinti kitais žodžiais?

Ar galima šiuos posakius nupiešti?

Piešiamo posakius

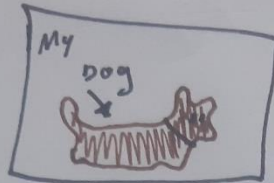

Piešiamo posakius

Pažinimo ir kūrybiškumo kompetencijų ugdymo pavyzdys

- Užduoties įkvėpimo šaltinis - LRT mediatekoje esančios „Kūrybiškumo mokykla“ laidos.
- Vienoje iš laidų pasakojama kaip atsirado muziejai, kolekcionavimas. Muziejų pradžia – idomybių spintos arba kambariai, į kuriuos žmonės dėdavo idomius daiktus, artefaktus.
- Užduotis: jei patys kurtumėte idomybių spintą arba kambarį, kokius daiktus atrinktumėte? Pasvarstykite ir argumentuokite kuo stebėtis žmonės ateityje, žvelgdami į dabarties žmogų ir į jo idomybių spintą. Naudodami pasirinktas priemones, kūrybiškai pavaizduokite savo idomių spintą arba kambarį.
- Prijungiama ir kultūrinė kompetencija.

sand
wieh UnU

Maskon

kažkas

kažkas

kažkas

kažkas

Laiško sau rašymas arba piešimas Kaip pamatuoti mąstymą?

Laiške užfiksuoti (parašyti arba nupiešti)

Kokia problema Tau šiuo metu rūpi labiausiai?

Kaip ją būtų galima spręsti?

Ką per šiuos metus norėtum sužinoti apie šią
problema/reiškinį?

Filosofija ir animacija

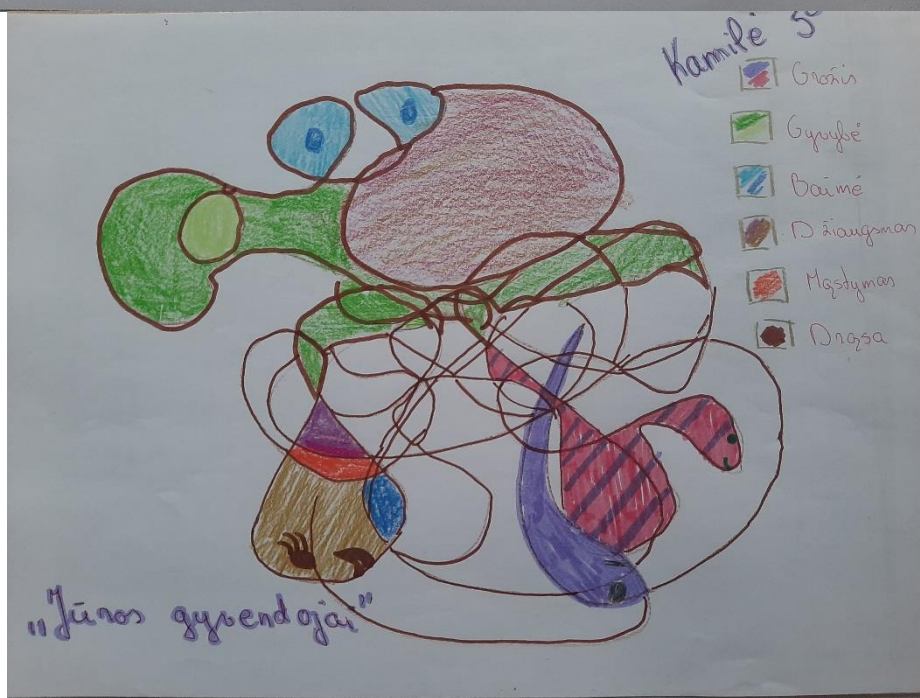
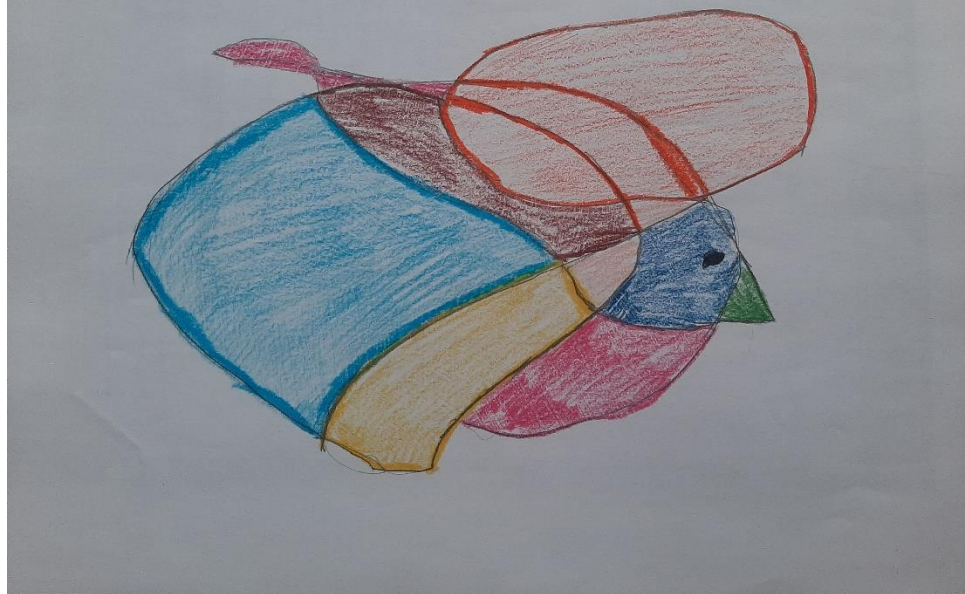
1. Paspėliokim, kas galėjo nutikti asiliukui?
2. Kurie iš šių žodžių tiktų apibūdinti asiliuko būseną: optimistas, pesimistas, susidomėjęs, susikrimtęs, susimąstęs, klausiantis, tingus. Kokie dar žodžiai tiktų?
3. Filmuko ištraukos peržiūra
4. Kas iš tikrųjų nutiko asiliukui? Dėl ko jis liūdi?
5. Ar gyvūnai gali liūdėti? Ar gali pateikti pavyzdžių?
6. Ką darai kai Tave ištinka liūdesys? Ką darai, jei matai, kad draugas ar šeimos narys yra liūdnas?
7. Ar galėtum nupiešti kaip atrodo Tavo liūdesys?
8. Kaip manai, jei nebūtų liūdesio, ar būtų džiaugsmas?

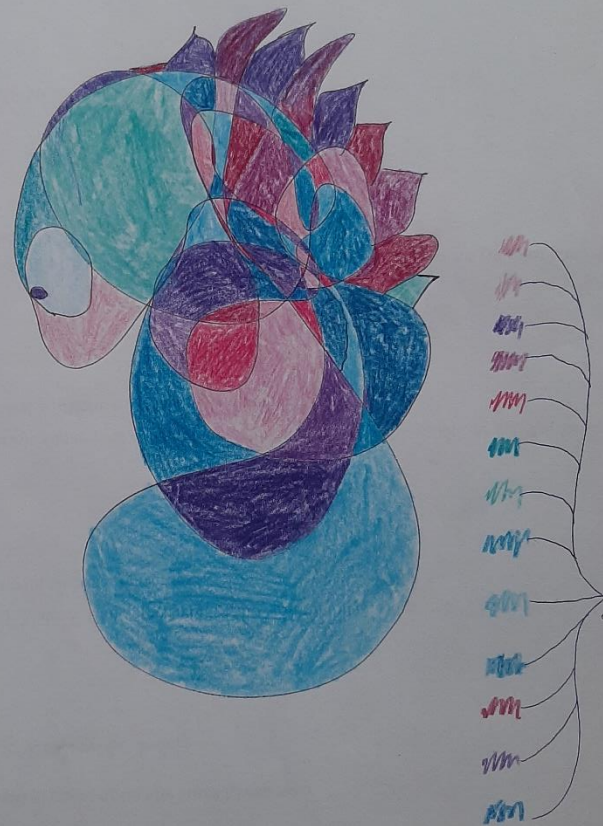
Įvairūs metodai pertraukėlėms

- Fraktalų (užsimerkus laisvai vedžiojama linija) piešimo principas (ižvelgti ką matai: gyvūną, žmogų, daiktą ir t.t.)
- Klausymosi minutė (kokius instrumentus girdi)
- Pabaik pradėtą piešinį (koks pavadinimas?)
- Nupiešk draugo portretą
kaire ranka (arba ta ranka, su kuria nepatogu piešti)

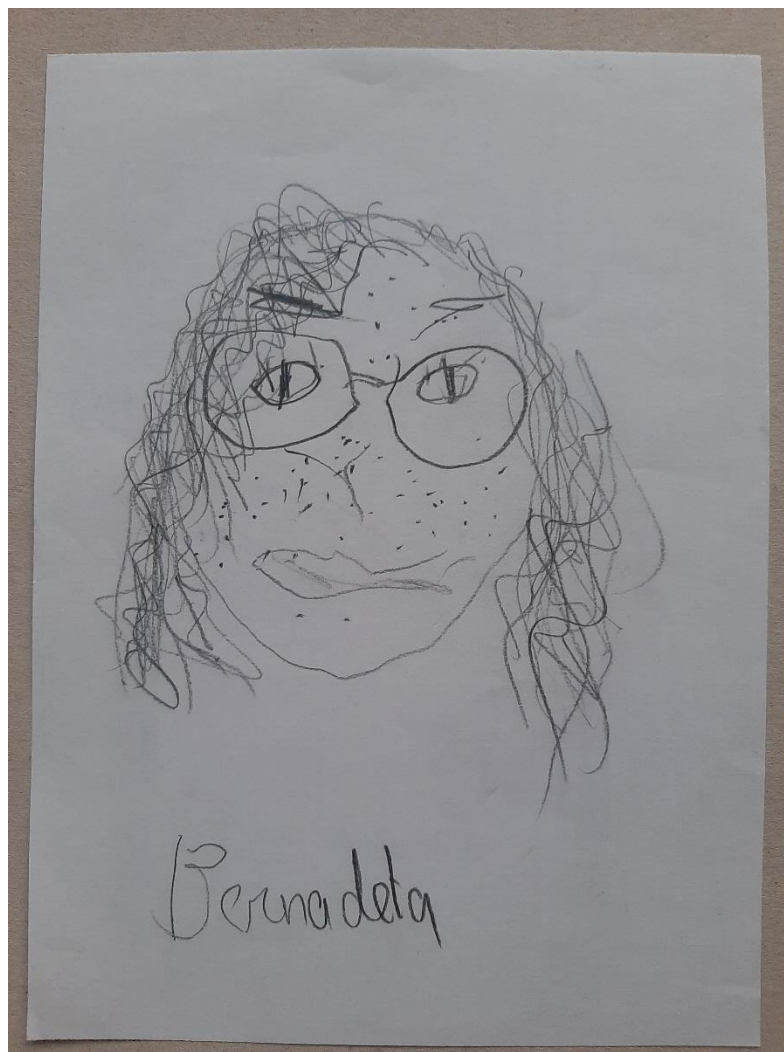

Jūnos garsai

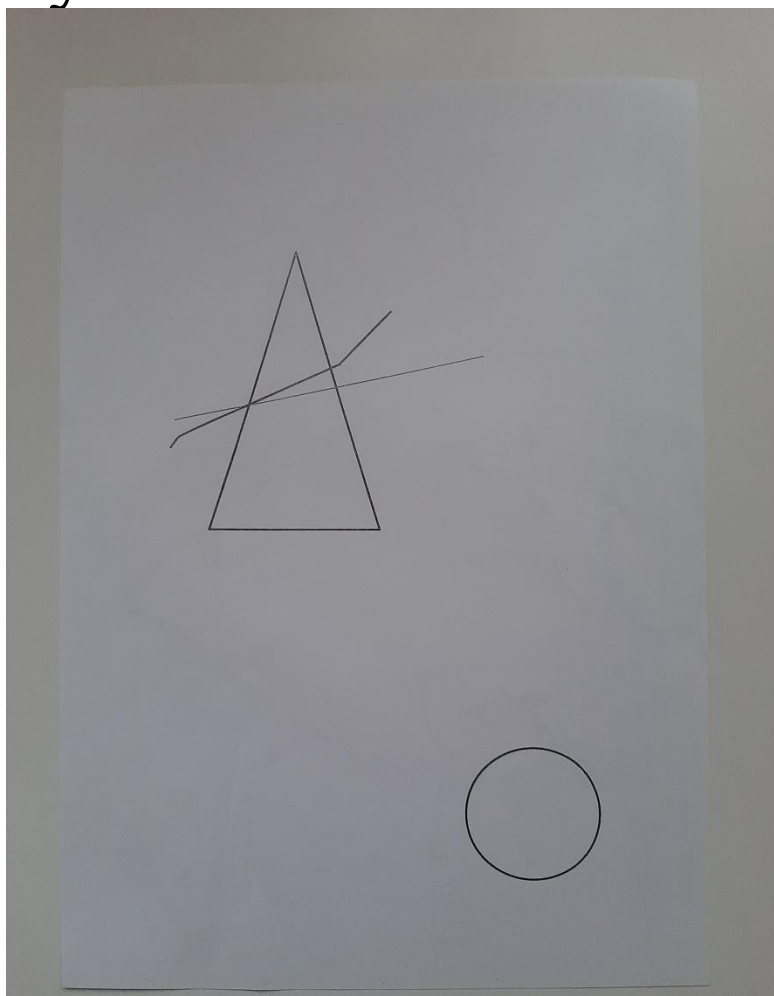
Bogoraj

Piešimas kaire ranka

Kūrybinė užduotis: „Pabaik piešinį“

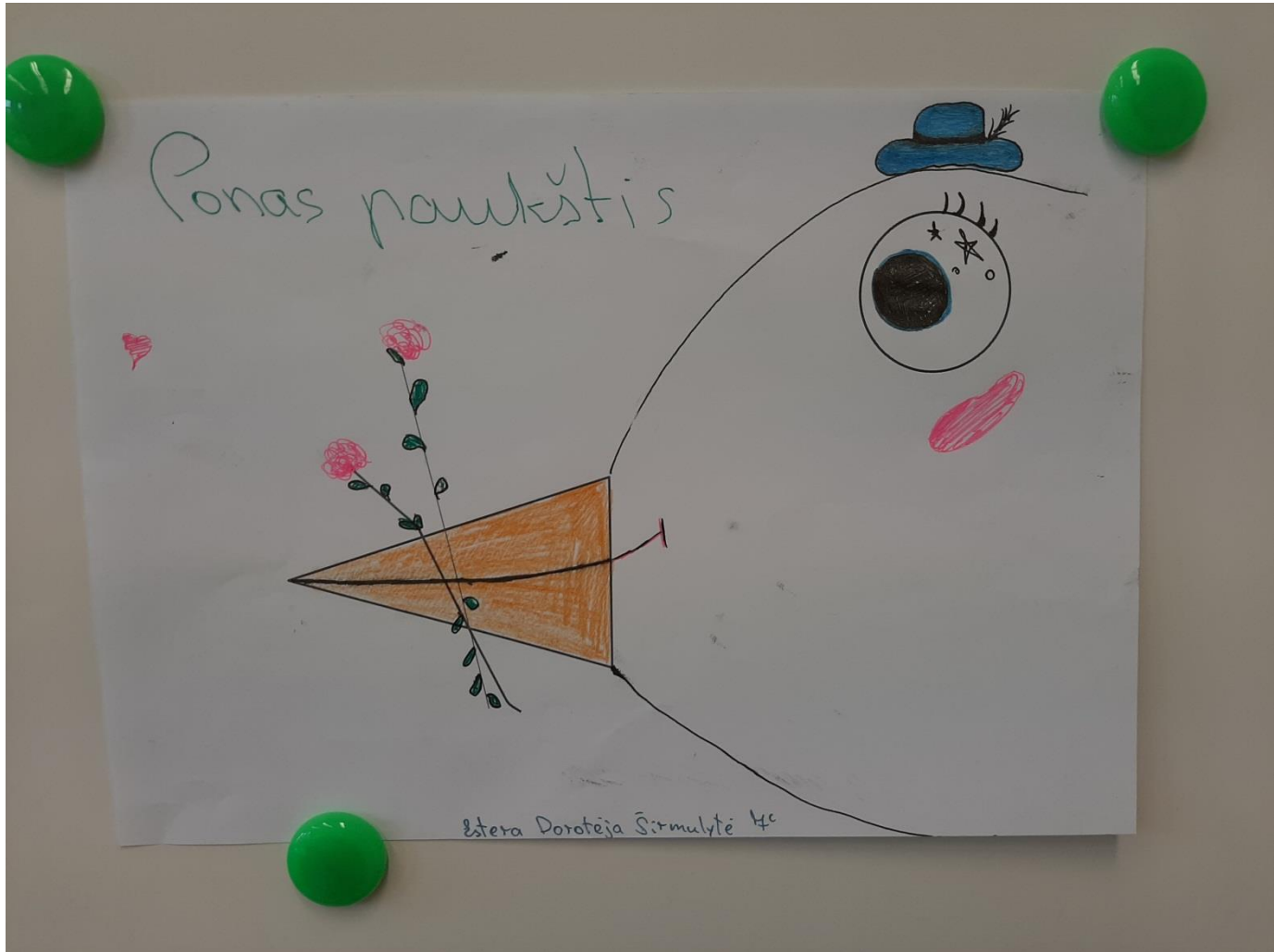
- Ko gali mokytis tokia užduotis?

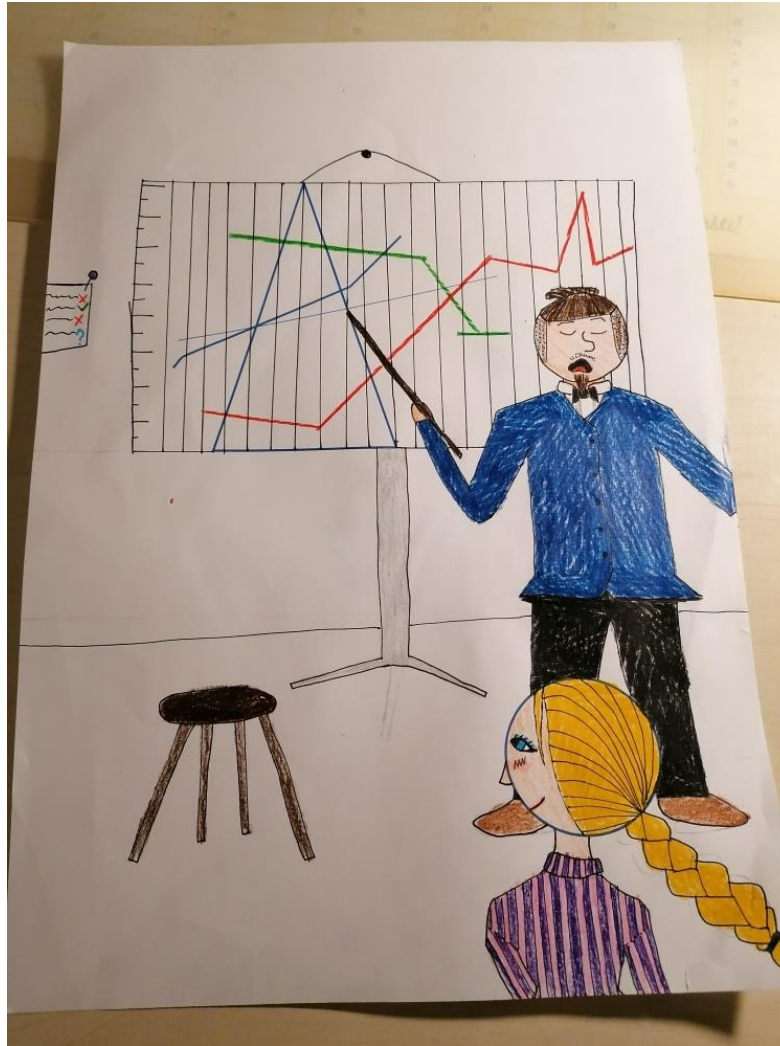
Kūrybinė užduotis „Pabaik piešinį“

Kūrybinė užduotis „Pabaik piešinį“

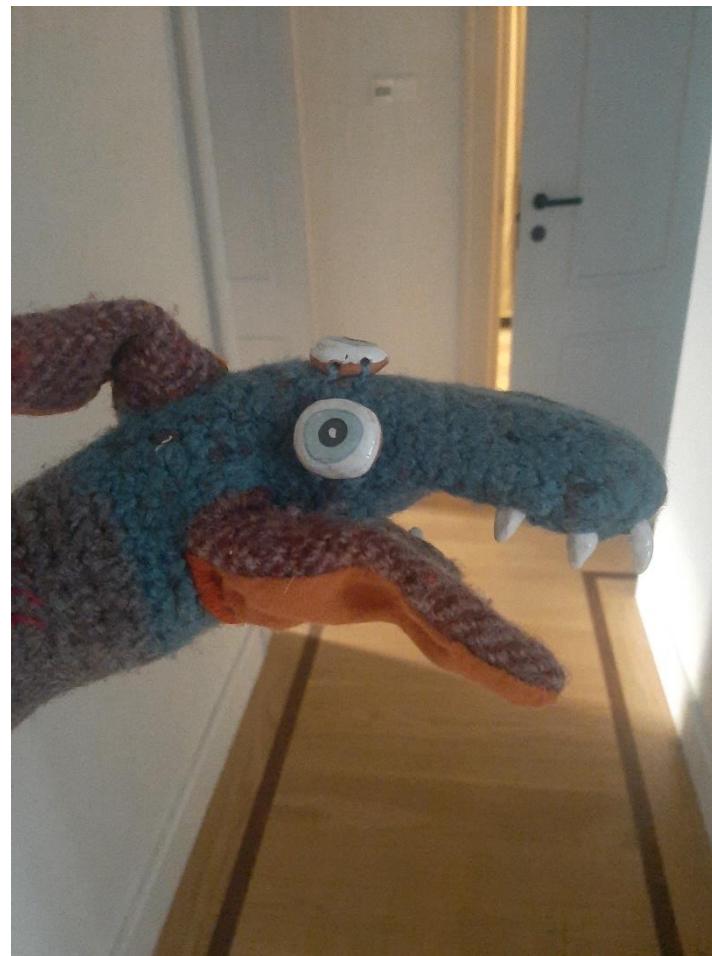
Kūrybinė užduotis „Pabaik piešinį“

Kūrybinė užduotis „Pabaik piešinį“

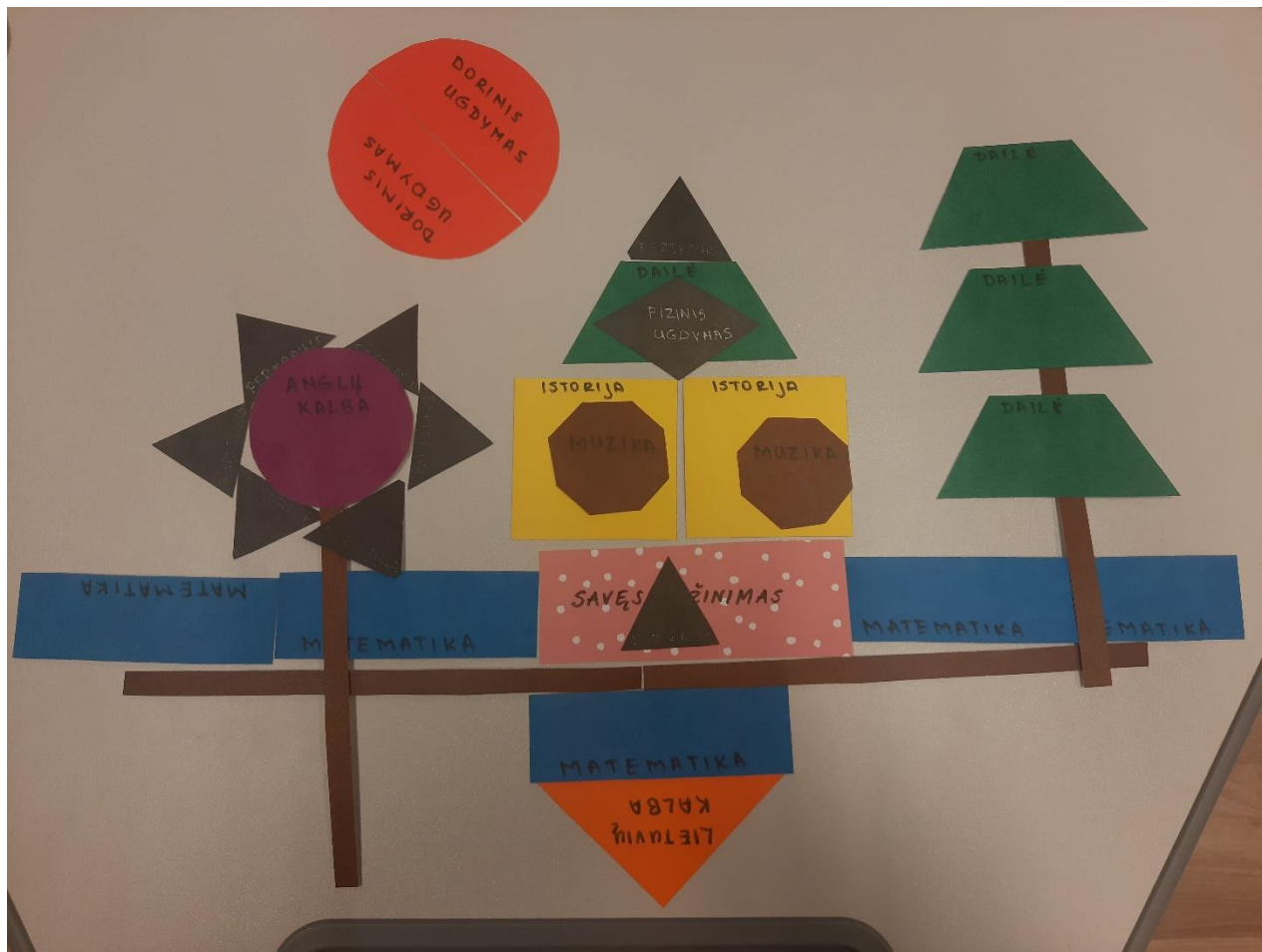

Personažo įvedimas

Vaikščiodamas, -a mokyklos kieme pastebėk ir nufotografuok:

- Kaip atrodo tyla?
- Kaip atrodo gyvybė?
- Kaip atrodo ekologinė problema?
- Kaip atrodo gėris ir blogis?
- Kaip atrodo gyvenimo džiaugsmas?
- Kaip atrodo rūpestis?
- Kaip atrodo gyvenimo prasmė?

Atlikus šias užduotis labai svarbus
ne tik mokytojo,-os vertinimas, bet
ir savirefleksija, savęs
įsivertinimas. Kodėl?

Užduočių vertinimas, refleksijos svarba

Trumpą refleksiją naudingą atlikti po kiekvienos pamokos, tokiu būdu mokiniai įpranta įsivertinti save, stebėti savo jausmus, reakcijas, taip pat stebėti aplinką.

- Vienas/du/trys man labiausiai įsiminę dalykai šiose pamokose
- Šiose pamokose mane nustebino...
- Mane labai nudžiugino, kad...
- Man buvo nesmagu/nejauku, kad...
- Kaip galėčiau nupiešti savo išpūdį, po visos dienos mokykloje?
- Kokiu vienu žodžiu apibūdinačiau pamoką?

Kitos refleksijos formos

- Mokytojo savirefleksija (dienoraščio rašymas);
- Refleksija per asmeninį pokalbį;
- Refleksija per simbolį;
- Refleksija raštu (laiškas sau);
- Kelių ratų refleksija, kai pirmame rate kiekvienas pasisako apie save, antrame rate pasako, kas įstrigo iš kito žmogaus pasisakymo pirmame rate, trečiame rate pasako kokį jausmą išsineša iš šios pamokos (ilgiau trunkanti refleksija).

Mokiniai iš pamokos turėtų išeiti ne tik su atsakymais, bet ir su naujais klausimais, kurie vestų į naujus tyrinėjimus.